

Merja Kinnunen ja Virpi Louet

LORUT PÄIVÄKODIN ARJESSA

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Maaliskuu 2017**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Maaliskuu 2017	Tekijä/tekijät Merja Kinnunen ja Virpi Louet
Koulutusohjelma Sosionomi		
Työn nimi Lorut varhaiskasvatuksen arjessa.		
Työn ohjaaja Leena Raudaskoski	Sivumäärä 29+2	
Työelämäohjaaja		
<p>Varhaiskasvatuksen syventävissä opinnoissa teimme Loruset lorutyökalun. Lorutyökalu koostui kansista ja klipsistä, johon loruja kerätään kansiosta. Lorut koottiin työssämme käytetyistä loruista, sekä lorukirjoista. Osa on perinneloruja, joilla on pitkä perinne ja joita olemme kuulleet jo itse lapsena. Halusimme jatkaa tekemästämme kehittämistyöntehtävästä opinnäytetyöksi.</p> <p>Tietoperustana työssämme käytettiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteita 2016, varhaiskasvatuslakia ja teoriatietao lapsen yleisestä kehityksestä. Opinnäytetyömme on varhaiskasvatuksen aihealueeseen kuuluva toiminnallinen opinnäytetyö. Tavoitteenamme oli oman ammatillisen osaamisen kehittäminen, omien kokemusten käyttäminen ja esilletuominen, sekä pedagoginen suunnittelu kehittämistehtävänämmme tekemäämme Loruset työkalun avulla. Tavoitteenamme oli miettiä, miten voisimme hyödyntää lorutyökalua päiväkodin arjessa. Tavoitteenamme oli myös tuoda esiin lorujen monipuolisia käyttömahdollisuuksia päiväkodin toiminnassa. Halusimme palauttaa lorujen arvostuksen merkittävänä työkaluna lasten kanssa tehtävässä työssä. Halusimme nostaa esiin lorujen käyttöä pedagogisen suunnittelun työvälineenä, ei pelkästään viihteellisessä merkityksessä, vaan tavoitteellisesti ja suunnitellusti.</p> <p>Opinnäytetyötä tehdessämme perehdyimme teoriatietoon lapsen yleisestä kehityksestä ja päiväkodin työtä ohjaaviin asiakirjoihin. Suunnittelimme toimintaa alle kouluikäisille lapsille käyttäen apuna kehittämistyönämme tekemäämme Loruset lorutyökalua. Opinnäytetyömme vahvisti omaa osaamistamme. Voimme käyttää lorutyökalun avulla suunnittelemaamme toimintatuokioita myöhemmin työelämässä. Opinnäytetyömme vahvisti myös ajatustamme siitä, että loru voi olla lastentarhanopettajan toimiva ja monipuolinen työkalu, jota voi käyttää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti erilaisissa päiväkodissa toistuvissa tilanteissa ja kaikessa lasten kanssa tehtävässä työssä.</p>		

Asiasanat

kokopäiväpedagogiikka, loru, Loruset lorutyökalu, pedagoginen suunnittelu, pedagogiikka.

ABSTRACT

CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Ylivieska	Date March 2017	Author Merja Kinnunen, Virpi Louet
Degree programme Bachelor of a social services		
SHORT RHYMES IN DAILY DAYCARE		
Instructor Leena Raudaskoski	Pages 29+2	
Supervisor		
<p>Early childhood education advanced studies we did a Loruset rhymetool. Rhymetool consisted of the clip and the folder in which the rhymes collected in a folder. Rhymes in the folder, were used in our work, and the rhymebooks. Some are traditional rhymes, with a long tradition, and we have heard as a child ourself. We wanted to continue from our development task to a thesis.</p> <p>Information Based on our work plan was used as grounds for early childhood education, early childhood education law and the theory of knowledge the general development of the child.</p> <p>Our thesis is a functional thesis within the subject area of early childhood education. Our goal was to develop their own professional skills, use our own experiences and promoted, as well as pedagogical design of developing task we made Loruset tool. Our goal was to think about how we could take advantage of lorutyökalua kindergarten arjessa. Our goal was also to highlight the wide range of uses rhymes kindergarten activities. We wanted to restore the prestige of rhymes as an important tool in the work with children. We wanted to highlight the use of rhymes pedagogical design as a tool, not only entertaining sense, but in a purposeful and planned.</p> <p>Thesis in doing familiarized ourselves with the theoretical knowledge and the general development of the kindergarten teachers guiding documents of the child. We designed the operation of pre-school children to help with the development work we made Loruset rhymetool.</p> <p>Our study confirmed our own expertise. We can use rhymetool sessions were designed by using later in working life.</p> <p>Our study also confirmed our idea of it, the jingle can be a kindergarten functional and versatile tool that can be used purposefully and systematically in various kindergarten recurring situations and with all the children in the work.</p>		

Key words
wholedaypedagogy, short rhyme, Loruset- rhymetool, pedagogical planning, pedagogy

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

Loru

Lastenloru on yleensä muutaman säkeen pituinen hokema, johon usein liitetään myös leikki. Ne ovat osa hoiva- ja viihdytysperinnettämme.

Lorutyökalu

Lorutyökaluun kuuluu kansio, johon teemme lorukortteja sekä klipsi, johon lorut kootaan käyttöön. Klipsiin voi kerätä helposti vaikka viikon annoksen loruja tai johonkin aihepiiriin kuuluvia loruja erilaisiin varhaiskasvatuksen arkitilanteisiin käytettäväksi. Sellaisia voisivat olla vaikka joululorut. Lorut laitetaan kansioon aihepiireittäin. Kansiosta on helppo valita tarpeellinen määrä loruja klipsiin laitettavaksi. Klipsin voi laittaa vaikka suoraan housun rakkisiin tai kaulanauhaan roikkumaan.

Kokopäiväpedagogiikka

Kokopäiväpedagogiikka on usein arjen hallintaa. Päiväkodin arkeen liittyviä tilanteita, joihin lastentarhanopettaja kiinnittää huomiota tehdessään suunnitelmia. Esimerkiksi on kyettävä hallitsemaan useita siirtymätilanteita tai viihdytettävä lapsia muutaman minuutin ajan odottaessa, jotta välttyttäisiin kaaoksen tunteelta.

Pedagoginen suunnittelu

Lastentarhanopettajalla on pedagoginen vastuu. Häntä ohjaavat monet varhaiskasvatukseen suunnatut asiakirjat. Lastentarhanopettaja suunnittelee ikäkauden mukaista toimintaa ohjeiden mukaan.

Pedagogiikka

Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteelliseen, erityisesti kasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20).

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 VARHAISKASVATUKSEN PERUSTEET.....	3
3 LAPSEN KEHITYS.....	5
3.1 Yhdestä kolmeen vuotiaiden kehitys.....	5
3.2 Neljästä viiteen vuotiaiden kehitys.....	6
3.3 Kielellinen kehitys.....	6
4 LORUSET TYÖKALU.....	9
4.1 Loruset työkalun käyttö päivärytmin mukaan.....	12
4.2 Loruset työkalun käyttö liikuntahetkissä.....	17
4.3 Loruset työkalun käyttö leikki- toimintatilanteissa.....	20
5 ARVIOINTI JA POHDINTA.....	23
LÄHTEET.....	27
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme aiheena on lorujen käyttö päiväkodin arjessa. Opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäytetyö. Tavoitteenamme on oman ammatillisen osaamisen kehittäminen ja oman kokemuksen ja hiljaisen tiedon käyttäminen, sekä lorujen monipuolisten käyttömahdollisuuksien esiintuominen pedagogisessa suunnittelussa.

Olemme tehneet aikaisemmin opinnoissamme kehittämistehtävänäimme lorutyökalun Lorusetin. Opinnäytetyömme on jatkoa tälle työlle. Tarkoituksenamme on tehdä lorutyökalulle perusteltu ja pedagoginen käyttöohje. Tuomme työssämme esiin lorujen käytön mahdollisuuksia puheen ja kielen kehityksessä, hoiva- ja viihdytystilanteissa, liikunta- ja jumppatuokioilla (kehontuntemus, myönteinen kosketus), rauhoittumis- ja lepohetkissä, leikin rikastuttajana, tunnelman luojana, sekä lorujen tuoman mahdollisuuden perinne- ja tapakulttuurin siirtäjänä. Toteutamme opinnäytetyömme käyttämällä Lorusetyökalua. Suunnitellamme muutamia lorukokonaisuuksia päiväkodin arkitilanteisiin ja perustelemme valintojamme kirjallisuudesta löytyvän tiedon avulla, sekä oman työstä saadun kokemuksemme perusteella.

Opinnäytetyömme aloitusvaiheessa mietimme, miksi loruja pitäisi käyttää päiväkodin arjessa, sekä miten niitä käytetään tällä hetkellä siellä. Harjoittelujen aikana mietimme onko lorujen käyttö hiipumassa. Loruja käytettiin lorupussina ja yleensä viihdyttämistilanteissa. Kehittämistyömme aikana huomasimme, miten monipuolinen työkalu loru voi olla tietoisesti käytettynä.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on lasten kokonaisvaltainen hyvinvointi. Tämä vaatii lastentarhanopettajalta kokopäiväisen pedagogiikan hallintaa. Kokopäiväinen pedagogiikka on usein arjen hallintaa. On kyettävä suunnittelemaan ja hallitsemaan useita siirtymätilanteita päivän aikana ja järjestettävä pieniä toimintatuokioita näihin hetkiin. On kyettävä suunnittelemaan ikäkaudelle sopivaa toimintaa ja oltava valmis myös usein ennalta arvaamattomiin tilanteisiin. Päiväkodissa tulee tilanteita, joissa täytyy keksiä lapsille ohjelmaa muutamiksi minuuteiksi, jotta vältetään kaaoksen tunteen syntyminen. Esimerkiksi ruoan odottaminen ja pukemistilanteet, jossa kaikki eivät voi lähteä pukemaan yhtä aikaa. On hyvä varautua myös tilanteisiin, joissa halutaan lasten rauhoittuvan hetkeksi tai on tarve viihdyttää lapsia. Suunnittelimme lorutyökalun, jota voi käyttää monipuolisesti näissä tilanteissa.

Varhaiskasvatuksen kentältä on kuulunut jo pitkän aikaa viestiä, jossa käy ilmi, ettei työaikana ehdi suunnitella toimintaa. Halusimme jatkaa tekemäämme kehittämistyötä ja suunnitella valmiiksi loru-työkaluun liittyvä pedagogisen käyttöohjeen. Uskomme, että siitä on meille hyötyä ammatillisessa kehittämisessä ja loru-työkalun käyttämisen kannalta. Olemme tiedostaneet monipuolisen, moneen tilanteeseen käyvän ja helposti saatavilla olevan työkalun tarpeellisuuden. On hyvä, jos on valmiiksi jotakin konkreettista ja suunniteltua toimintaa. Ajattelimme, että myös muut lasten kanssa työskentelevät voisivat olla kiinnostuneita työkalusta ja sen käytöstä omassa työssään. Lortut ovat aina kuuluneet suomalaiseen kasvatukseen. Haluamme käyttää niitä monipuolisesti omassa työssämme lastentarhanopettajana. Suunnittelimme muutamia esimerkkikokonaisuuksia, miten itse kokoaisimme lorukokonaisuuksia ja perustelimme valintaamme.

2 VARHAISKASVATUKSEN PERUSTEET

Hyvä ja laadukas varhaiskasvatus edellyttää näkemystä siitä, miksi ja miten varhaiskasvatusta toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 sanotaan, että lapsella on oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on dokumentti, johon kirjataan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet ja toimenpiteet. Suunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan pedagogiselle toiminnalle. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja oppimisympäristöjen kehittämisessä. Lapsuuden merkityksen ymmärtäminen, sekä tietämys lasten kasvusta kehityksestä ja oppimisesta ovat lastentarhanopettajan työssä pedagogisen toiminnan perustaa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 19).

Lastentarhanopettajalla, joka tekee lasten varhaiskasvatussuunnitelmia ja ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmia on oltava näkemys lapsen normaalista kehityksestä ja siitä, mitä siihen kuuluu. Niiden avulla hän voi tehdä havaintoja lapsesta ja lapsen kiinnostuksen kohteista, sekä asettaa yhdessä vanhempien kanssa lapselle ikätasoon kuuluvia tavoitteita. Lastentarhanopettaja voi ottaa asetetut tavoitteet huomioon tehdessään ryhmän ja yksikön varhaiskasvatussuunnitelmaa. Kun lastentarhanopettaja tunnistaa lapsen kehityksellisen tason, hän voi parhaiten tukea sen hetkistä kehitystä.

Varhaiskasvatuksessa päivähoitossa olevalla lapsella on varhaiskasvatusturva lain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoitossa olevalle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016,10). Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa, sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016,10).

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on dokumentti, johon kirjataan lapsen kehittymistä ja oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet ja toimenpiteet. Lortut ovat hyvä työkalu lastentarhanopettajalle suunniteltaessa pedagogista toimintaa. Lortujen avulla voi suunnitella kokonaisuuksia, joiden aikana voi tehdä hyvin havaintoja lapsesta, lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvistä vahvuuksista, sekä kiinnostuksen kohteista.

Lastentarhanopettajalla on hyvä olla herkkyys tunnistaa pedagogisia mahdollisuuksia tarjoavat hetket. Loruhetkien avulla voi luoda lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet ja niiden toteutumisen arvioinnin. Loruhetket ovat yleensä myös hetkiä, joissa toimitaan toisten lasten kanssa. Lapset oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Luovuutta ja osallisuutta edistävät toimitatavat ovat lapselle ominaisia oppimisen tapoja. Lapset ovat aktiivisia toimijoita ja haluavat oppia uutta ja kerrata ja toistaa asioita (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016,10). Lorut ovat oivallisia asioiden kertaamiseen ja toistamiseen. Ne eivät kulu, vaikka niitä toistetaan kerta toisensa jälkeen.

3 LAPSEN KEHITYS

Pedagogiikan perustana lastentarhanopettajalle on yleinen teoreettinen kehitystä, kasvua, ja oppimista koskeva tieto, joka ohjaa toiminnan yleisten linjojen suunnittelua lapsille eri ikä- ja kehitysvaiheissa. Lastentarhanopettajan on työssään tunnettava lapsen normaali kehitys, jotta lapsi voi saada tarvittaessa kehityksen mukaista tukea ja ohjausta arjen eri tilanteissa.

3.1 Yhdestä kolmeen vuotiaiden kehitys

Ensimmäinen elinvuosi on tärkeä lapsen kaikinpuolisen kehityksen kannalta. Tällöin syntyy pohja kaikille lapsen toiminnoille: tunne-elämälle, ihmissuhteille, havaintotoiminnoille, puheen kehittymiselle, liikkumiselle, kehontuntemiselle ja käden taidoille. Hoitotilanteista voi tehdä mahdollisimman miellyttäviä lapselle. Hoitotilanteiden aikana voi jutella lapselle, lorutella, kosketella, silitellä, hieroa ja antaa siten tuntemuksia omasta kehosta. Pienen lapsen tärkeimpiä aistielimiä on vielä tässä vaiheessa iho. Sen kautta voi välittää lapselle mukavia ja miellyttäviä kokemuksia.

Kaksivuotias on oppinut liikkumaan ja rientää paikasta toiseen. Hän osaa jo yleensä joitakin ymmärrettäviä sanoja. Kaksivuotias tunnustelee mielellään, katselee, kuuntelee ja osoittelee asioita. Hän haluaa aikuisen kertovan mitä hänen osoittamansa esineet ovat. Lapsen on helpompi rauhoittua ja nukahtaa, jos tilanteet toistuvat samanlaisina illasta toiseen. Hellä hetki ennen nukkumaanmenoa antaa levollisemmän unen.

Kolmevuotias on oppinut paljon liikunnallisia taitoja. Hän osaa juosta, hypellä, kävellä portaita tasa-askelin. Kolmevuotias tuo esiin vahvasti omaa tahtoaan. Hän opettelee hallitsemaan omia tunteitaan. Kolmevuotias haluaa valita asioita puetaanko siniset vai punaiset sukat, puetaanko ne keittiössä vai olohuoneessa. Kolmevuotias on oppinut paljon myös kielestä. Hän puhuu jo pieniä lauseita, nauttii lyhyistä kertomuksista, runoista, loruista ja lauluhetkistä. Kolmevuotias leikkii rinnan toisen kanssa, mutta ei yleensä vielä samaa leikkiä.

3.2 Neljästä viiteen vuotiaiden kehitys

Neljävuotias on kielellisesti taitava monissa asioissa. Ääntäminen ei vielä ole välttämättä selkiintynyt. Kirjaimia voi vielä puuttua. Hän alkaa oppia käsitteitä: sinun- minun, lukumääriä, suuntia ylös-alas. Neljävuotias osaa jo vertailemisen taidon: pieni-pienempi. Sanavarasto laajenee ja rytmitaito kehittyy.

Viisivuotiaalla on vilkas mielikuvitus. Hän keksii hurjia juttuja ja uskoo niihin: Minä hajotan koko talon voi kuulua viisivuotiaan suusta. Viisivuotiaan puhe alkaa olla jo selvää ja ymmärrettävää. Hän on jo taitava puheissaan. Yksittäisten äänteiden kohdalla voi olla vielä vaikeuksia. Häntä miellyttävät uudet sanat: sitä paitsi, valitettavasti. Kuultuaan niitä hän mielellään testaa niitä. Hokemat kuuluvat tähän ikään. Nukahtamishetket saattavat olla hankalia, koska tosi ja taru sekoittuvat. Hänellä on hurja mielikuvitus, joka voi loihkia mörköjä sängyn alle.

Hän on myös liikunnallisesti taitava. Hän hallitsee kehon liikkeitä jo hyvin. Hän osaa potkia ja heittää palloa ja kävellä vuoroaskelin portaat. Hän osaa pukea vaatteensa ja tarvitsee yhä harvemmin aikuisen apua siinä. Leikit sujuvat parhaiten kahdestaan kaverin kanssa.

3.3 Kielellinen kehitys

Yhteisön kieli on osa yhteisön kulttuuria. Se on symbolinen järjestelmä, jonka vauva oppii sosiaalisessa kanssakäymisessä. Vauvan kielen kehitys alkaa yleensä vuorovaikutuksessa häntä hoitavan henkilön kanssa. Yleensä näitä ovat äiti, isä ja sisarukset. Ääntely on aluksi sattumanvaraista. Puolenvuoden iästä alkaa erottua toistuvia tavarakenteita. Lapsi hakee katsekontaktia häntä hoitavaan henkilöön. Vauva jokeltelee ja vastaa jo aikuisen puheeseen. Vauva- ja pikkulapsivaiheessa korostuvat hoivan, laulun ja lorujen merkitys. Lapsi oppii miten katse, ilmeet, äänensävy ja eleet ovat tärkeä osa viestiä. Noin yksivuotias lapsi on kiinnostunut sanoista ja osoittelee innokkaasti kohteita, joita aikuinen nimeää. Kun aikuinen tunnistaa lapsen kehityksen tason, hän voi parhaiten tukea lapsen sen hetkistä kielellistä kehitystä. Tukeminen varhaiskasvatuksessa tarkoittaa: sanojen merkitysten laajentamista, kertomusta tukevia tai ymmärrystä lisääviä kysymyksiä ja malleja siitä, miten kieltä eri tilanteissa käytetään (Hakamo 2011, 12).

Suomalaisen lastenrunoilijan Kirsi Kunnaksen mukaan sormiloruista alkaa sanallinen kontakti. Niiden avulla voidaan ruokkia vauvaikäisten tarvetta saada haltuunsa se kieli, jolla hänelle viestitään (Kunnas, 1997,45). Päiväkodissa olevat hoitotilanteet mahdollistavat laulu- ja loruhetket. Hetkien avulla on mahdollista rakentaa äidinkielen pohjaa ja sanavarastoa kielileikkien avulla (Hakamo, 2011,60). Lapsen käyttämä sanasto ei ole samanlaista, kuin aikuisilla, joten on tärkeää käyttää tuttuja sanoja ja vähitellen laajentaa sanavarastoa uusilla aiheeseen sopivilla sanoilla. Lorujen ja leikkien avulla käsitteet tulevat tutuiksi ja kielellinen muisti aktivoituu. (Hakamo 2011, 9.).

Lapsi on tutkija. Lapsi kuuntelee sanoja ja makustelee niitä. Hän kuuntelee alkavatko vai päättyvätkö sanat samalla äänneellä ja vertailee myös sanojen pituutta. Nurmilaakson mukaan jo 2-3 vuotiaat nauttivat puheen erilaisista äänneistä, puheen soinnista, riittelystä ja loruttelusta. Hänen mielestään osa lorujen oppimisesta perustuu muistiin ja lapsilla on myötäsytynäinen kiinnostus kieleen ja lapset harvoin sanovat loruja kieleensä sopimattomilla äänneillä. Hän tuo kirjassaan esiin myös sen, että kiinnostus riimeillä leikkimiseen on kansainvälinen ilmiö (Nurmilaakso 2011, 32). Aikuisen merkitys kielellisen toiminnan mahdollistajana, mallin antajana ja innostajana on kiistaton. Aikuinen selittää epäselvät sanat ja rohkaisee keskustelemaan ja kyselemään. (Nurmilaakso 2011, 32.)

Loru on yksi tehokkaimmista keinoista ruokkia lapsen tarvetta saada haltuunsa se kieli, jolla hänelle viestitään. Lorun perusolemuksen kuuluu rytmi ja melodia. Äänen nousevat ja laskevat kuviot, sen väri, sävyt ja rytmitys antavat lapselle kokemuksen kielestä. Lorun melodia virittää kuulijan vastaanottamaan. Loru on lyhyt kestoltaan ja se jää helposti mieleen. Lapsi haluaa kokea sen muodon myös uudestaan. Lapsen kokemus on kokonaisvaltainen. Lorujen tehokeinoja ovat riimit, alku- ja loppusoinnut, toistot, tauot ja rytmi-iskut.

Runon teho- ja kaunistuskeinot, riimit, alku- ja loppusoinnut, toistot, tauot antavat lapselle esteettisiä mielihyvälämyksiä, mieltymyksen kieleen ja sitä kautta sanan maagisuuteen. Ne ylläpitävät hänen vaistomaista uskoaan siihen, että hallitsemalla kieltä hän hallitsee sen kuvaamia asioita, tietoja ja omien ajatustensa ulottuvuuksia. Runo ei koskaan petä lasta ja hänen odotuksiaan. Se on hänen ensimmäinen älylensä ja kielipelinsä (Kunnas 1997,46).

Loruja voidaan käyttää yhdessä koko ryhmän kanssa erilaisissa toimintatuokioissa ja siirtymätilanteissa, yksin yhden lapsen kanssa vaikka hoivatilanteissa ja sylihetkissä, perheiden kanssa yhdessä lorutteleamalla lapsille. Perheille voi jakaa niitä loruja, joita päiväkodissa käytetään ja ottaa vanhemmat mukaan. Siihen voidaan liittää myös isovanhemmat, joilla on todennäköisesti kokemusta loruista. Loruista voidaan tehdä sekä päiväkodin, että perheiden yhteinen asia. Kieli on käytännön toiminnan väline, mutta myös huumorin lähde, ja se kertoo käyttäjän yhteiskunnallisesta asemasta. Tämän lisäksi kielen tehtäviin kuuluu identiteetin tuottaminen; kieli kiinnittää puhujan perheeseensä ja muiden saman kielisten yhteyteen. Kieli on yhteisön muovaamaa, se on kehittynyt pitkän ajan kuluessa ja muuttuu jatkuvasti. (Hakamo 2011,11.)

Lorut ovat suomalaista kansanperinnettä. Varhaiskasvatuksen yksi tärkeä työmenetelmä on kasvatuskumppanuus. Lorujen avulla voimme myös tukea kasvatuskumppanuuttamme ja olla yhdistämässä eri sukupolvia. Lorut ja runot ovat osa yhteistä historiaamme. Kulttuurisesti ajatellen päiväkotia voidaan pitää kohtaamispaikkana, jossa kasvattajat, vanhemmat ja lapset kohtaavat ja jossa suhteet ympäröivään maailmaan ovat luomassa lapsen kulttuurista ja paikallista identiteettiä. (Hujala 2016, 125). Päiväkoti on paikka, jonka toiminta ei ole ainoastaan hoitoa ja kasvatusta, vaan myös kulttuurinen kokemus (Hujala 2016, 124).

4 LORUSET TYÖKALU

Loruset on työkalu, jonka työstimme varhaiskasvatuksen monialaisen kehittämistyön opintojakson aikana. Loruset koostuu lorukansiosta ja kaulaan laitettavasta nauhasta tai vyöklipsistä (LIITE 1). Ajattelimme, että se on kokonaisuus, jota voi muokata ja siihen voi liittää uusia loruja tai vaikka lasten tekemiä loruja. Se elää koko ajan.

Lorutyökäluä varten keräsimme noin 80 loruä. Loru on koottu omista tiedostoista, joita on kertynyt työstä, kirjoista ja internetistä. Loru on jaoteltu ryhmittäin. Kansioon on koottu loruja, jotka ovat pieniä kertomuksia tai runomuotoisia satuja, liikuntaloruja, hoiva- ja syliloruja, vuoronlaskentaloruja, tunneloruja ja sormiloruja. Ajatuksenamme oli myös, että loruja voi koota teemojen tai vuodenaikojen mukaan. Lorutyökäluun hyvä puoli on myös se, että se ei ole koskaan täysin valmis. Siihen voi liittää myöhemmin loruja vaikka yksi kerrallaan. Klipsinä käytämme ihan tavallista avain kaulanauhaa tai housun raksiin kiinnitettävää hakasta. Ideana on kerätä kansiosta klipsiin niin monta loruä, kuin itse arvelee tarvitsevänsä. Loruja voi vaihtaa klipsiin niin usein kuin haluaa, vaikka päivittäin.

Kun esittelimme koulussamme kehittämistyön tunneilla lorutyökäluun ideaa, se herätti runsaasti kiinnostusta opiskelukavereidemme keskuudessa. Mietimme myös hetken ajan tuotteen kehittämistä myyntiin asti. Mielestämme idea on hyvin toimintakelpoinen ja käytännöllinen.

Kertomus ja satulorut

Loru voi olla kokonainen tarina, joka kerrotaan lapselle. Se on lyhydessään sen mittainen, että malttamattominkin lapsi jaksaa sen kuunnella. Koska loru on kestoltaan lyhyt, sitä voidaan toistaa, se jää lapselle mieleen ja kehittää muistia. Muistiin varastoituvat sanat sijoittuvat ensin passiiviseen sanavarastoon ja laajentavat lapsen sanavarastoa.

Kertoessaan kertoja antaa lapselle jotakin itsestään. Kahden ihmisen välille rakentuu silta. Loruhen avulla voidaan rakentaa suhdetta lapsen ja kertojan välille. Aikuinen voi rikastuttaa lapsen leikkiä kerromman avulla. Lapset leikkivät saduissa ja tarinoissa esiintyviä hahmoja. Aikuisella on hallussaan mahtavat taikasanat: olipa kerran.

Olisi ihanteellista, että lapsi saisi viettää aikaa tässä sadun ja leikin maailmassa, kunnes hän on valmis toimimaan aikuisten maailmassa ja yhteiskunnassa. Yhteiskunnan taholta tuleva paine kasvattaa lapsi niin aikaisin kuin mahdollista lukemaan, kirjoittamaan ja hankkimaan tietoa lyhentää lapsen aikaa viipyä sadun leikin ja mielikuvituksen maailmassa (Haapaniemi-Maula, 1997,8.) Lapsi tarvitsee sadun maailmaa, jossa hyvä ja paha taistelevat. Yleensä tarinoissa hyvä voittaa pahan. Leikin avulla lapsi voi käsitellä ja järjestää asioita (Haapaniemi-Maula, 1997,11.)

Haapaniemi-Maulan sanoin: Koko sydämeistäni haluan kannustaa tätä Kalevalan kansaa ottamaan oikeutetun paikkansa vanhojen runonlaulajien ja tarinankertojien riveissä. Sillä vaikka lapset kasvavat aikuisiksi, lapsenmielisyys, sadut, luottamus hyvään ja parempaan, totuuden etsintään ja kauneuden ihailuun ei kuole koskaan, vaan elää jokaisen sydämessä. Ja taikasauvan kosketuksesta ne heräävät jälleen eloon. Jokainen on tarinankertoja. (Haapaniemi- Maula, 1997,8)

Liikuntalorut

Päiväkodin arkeen kuuluu monipuolinen liikunta, ja juuri yksi tärkeimmistä on jumppalorut. Ne antavat luonnollista rytmitystä riimien mukana. Liikuntalorutuokioilla harjoitellaan ikä- ja kehitystasosta riippuen erilaisia liikkumisen elementtejä, kuten suuntia ja tyyliä sekä tilan hahmottamista oman kehon kautta ja käsitteitä, esimerkiksi eteen, taakse, hitaammin, nopeammin.

Syli- ja hoivalorut

Syliloru on loru, joka luetaan aikuisen ja yhden lapsen kanssa. Lapsi pääsee aikuisen syliin ja saa hänen huomionsa. Aikuinen leikkii lorua lapsen kanssa ja koskettaa lasta. Syliloruja käytetään tilanteissa, jossa vuorovaikutus on läheistä. Yhdessäolon kautta lapsi kokee, että hänestä välitetään. Syliloruja ovat erilaiset köröttely, kosketus ja kurkisteluleikit. Syliloruja ovat esimerkiksi harakka huttua keittää ja onko koira kotona tyyppiset lorut. Pienet sylileikit rakentavat puheenkehityksen ennakkoehtoja. Voidaankin kysyä, voiko lapsi oppia puhumaan ilman hypityksiä, loruja ja riimejä, jotka toistuvat ja joissa fyysisesti toteutettua toimintaa sanallistetaan tai tulkitaan kielellisesti (Hujala 2016, 71).

Hoivalorut liittyvät lapsen hoitotilanteisiin, kuten pukemiseen, vaipanvaihtoon tai nukutukseen. Juttelu, loruilu ja hyräily luovat pienelle lapselle rauhoittavan ja miellyttävän tunteen. Lorut tuovat lapselle ja aikuiselle iloa, ne kehittävät lapsen tuntemusta omasta äidinkielestä, kehittävät kuuntelutaitoa ja

rytmitajua. Aluksi kirjallisuus on siis paljolti muuta kuin kirjoitettua. Lapsi ottaa sen vastaan koko olemuksellaan. Kehtolaulut, soittorasian toistuvat melodiat, sylilorut, iltarukoukset ja runot ovat vastasyntyneelle kirjallisia elämyksiä. Sanojen solina, puheen sävel ja rytmi valmistavat häntä kirjojen maailmaan. (Jokipaltio 1997, 36.)

Vuoron laskentalorut

Päiväkodissa on usein tilanteita, joissa valitaan, kenen vuoro on tehdä jotakin. Näissä tilanteissa voi käyttää myös erilaisia vuoronlaskentaloruja. Lapset tuntuvat pitävän runolaskennalla päätettyä vuoroa yleensä oikeudenmukaisena päätöksenä. Se on samalla myös mahdollisuus kuulla kieltä ja oppia tietämättään kieleen liittyviä asioita.

Tunne- tai tunnelmalorut

Lorujen avulla voi luoda taikapiirin ja tunnelman minne vain ja kuka tahansa. Loruhetkiä suunnitellessaan aikuinen voi vapaasti käyttää mielikuvitustaan. Lasten kanssa voidaan sytytellä kynttilöitä ja etsiä muuta tunnelmaan liittyvää materiaalia. Jos miettii, milloin runot koskettavat ihmisiä yleensä, niin ei voi välttyä ajatukselta, että ne liittyvät johonkin tunteeseen. Runojen avulla halutaan ilmaista erilaisia tunteita. Ne ovat tunteiden tulkkereita. Samoin on myös lasten kanssa. Runo voi olla hyvin johdattelemassa ja pohjustamassa, jos käsitellään erilaisia tunteita ja tunnetiloja. Lorukansiossamme on tunteita käsitteleviä loruja. Lorut ovat helppo tapa käsitellä erilaisia tunteita, vaikka suuttumusta.

Teemalorut

Loruja voi kerätä kansion eri osioista myös erilaisiin teemoihin. Päiväkodissa otetaan yleensä huomioon teemoissa vuodenaajat ja niihin liittyvät asiat, ajankohtaiset juhlat tai lasten leikkien myötä tulevat erilaiset teemat. Työkalun käyttäjä voi koota kansiota mieluisan tai ajankohtaan liittyvän kokonaisuuden. Teemoina voisi olla esimerkiksi, vaikka syksy, joulukuukaus, eläimet, merirosvot tai peikot. Lorutyökalun avulla aikuinen voi lukea lorun lapsille sopivaksi katsomallaan hetkellä.

Suunnittelimme Loruset työkalun päiväkodin arkikäyttöön. Lorutyökalu koostuu kahdesta osasta: lorukansiosista, jossa on lorukortteja, sekä klipsistä, johon kortteja voi kerätä kansiosista tarvittavan määrän. Klipsin voi laittaa kaulanauhaan tai housujen vyöraksiin roikkumaan. Halusimme, että työkalu olisi monipuolinen ja helposti käytettävä. Työkalun mukavuutena on se, että se kulkee mukana kokopäivän

ja on helppo ottaa käyttöön tarvittaessa. Pienen kokonsa vuoksi sen voi ottaa mukaan myös retkille ja matkoille. Loru on monipuolinen työkalu. Sen voi yhdistää eri toimintoihin. Sitä voi käyttää muun muassa: kielellisissä orientaatioissa, taidekasvatuksessa, liikuntahetkissä, musiikkituokioilla, leikin rikastuttajana ja eettisessä kasvatuksessa.

Kokosimme muutamia kokoonpanoja esimerkiksi siitä, miten itse käyttäisimme tekemäämme työkalua. Perustelimme miksi valitsimme nämä lorut. Teimme koosteet päivärytmin mukaan, hoivatilanteisiin ja liikuntahetkeen.

4.1 Loruset työkalun käyttö päivärytmin mukaan

Päiväkodin päivät ovat aina erilaisia. Koskaan et voi täysin tietää mitä päivät tuovat tullessaan tai montako lasta todellisuudessa on paikalla päivän aikana. Päiväkodissa on kuitenkin tilanteita, jotka yleensä toistuvat samankaltaisina joka päivä. Koostimme yhden esimerkkipäivän näihin tilanteisiin. Valitsimme kuusi loruä klipsiin: kaksi aamutuokiolle, kaksi ruokailuhetkeen ja kaksi lepoähetkeen valmistautumiseen ja lepoähetkeen.

Loru 1

Viikonpäiväloru
 Maanantaina makkarat tehtiin,
 tiistaina tikku vuoltiin,
 keskiviikkona keitto keitettiin,
 torstaina tupaan kannettiin,
 perjantaina perheelle annettiin,
 lauantaina liemi latkittiin ja
 sunnuntaina suu pyyhittiin.

Valitsimme lorun aamupiiriin. Monessa päiväkodissa vietetään tuokiota, jossa katsotaan kalenteria: mietitään viikonpäivää, kuukautta ja tutkitaan vallitsevaa säätä. Lorun avulla voi opetella viikonpäivien nimiä ja järjestystä. Loru on myös pieni kertomus, jossa on juoni. Loru on lyhytkestoinen tarina, joka harjoittaa kuuntelemisen ja keskittymisen taitoa. Loruä voidaan toistaa useampana aamuna. Lapsi nauttii lorun muodosta, rytmistä ja toistosta. Lapsi nauttii huomattaessaan, miten hän oppii ja voi jo osallistua lorun mukana. Loruun voidaan ottaa mukaan kuvat muistin tukemiseksi. Loruun voi keksiä

myös pienen leikin lasten kanssa. Silloin myös ne lapset, jotka ovat usein hiljaa ryhmätilanteissa tai joilta puuttuu puhe, voivat osallistua toimintaan leikkimällä.

Loru 2

jumppaloru

Pää, olkapää, peppu, polvet, varpaat,

polvet varpaat.

Pää, olkapää, peppu, polvet, varpaat,

polvet, varpaat.

Silmät, korvat ja vatsaa taputa.

Pää, olkapää, peppu, polvet varpaat,

polvet, varpaat.

kädet ylös, kädet alas kädet sivulle,

ensin mennään kyykkyyyn, sitten nouseaan ylös,

kädet ylös, kädet alas, kädet sivulle.

(seuraavaksi jalka, ja lopuksi hyppää eteen taakse sivulle)

Tap, tap taputan

Tap, tap taputan, (taputetaan käsillä)

käsiäni taputan,

kun loppuu taputus, (lopetetaan taputus)

sitten alkaa tömistys.. (aloitetaan tömistämään)

Töm, töm, tömistän, (leikkiin voi itse keksiä eri asioita mitä tehdään, esimerkiksi käden pyöritys,

pomppiminen jne.)

jaloillani tömistän, kun loppuu tömistys,

sitten alkaa kurkotus...

Liikkuminen on yksi varhaiskasvatuksen keskeisiä menetelmiä Aamutuokion (sekä liikuntatuokioille) loppuun valitsimme liikuntaloruja sen takia, että on istuttu jo jonkin aikaa ja lapset kaipaavat päästä toimimaan. Kokemus on opettanut, että on hyvä purkaa toiminnan painetta yhdessä, hallitusti ennen

kuin lapset lähtevät liikkeelle istumisen jälkeen. Loru voidaan toteuttaa toiminnallisena seisaallaan tai istuallaan. Lorun lukemisen aikana kosketetaan lorussa mainittua kohtaa. Samalla opitaan sanoittamaan ja tunnistamaan kehonosia leikinomaisesti. Lorun rytmiä voidaan halutessa myös kiihdyttää tai hidastaa ja omaa ääntä pienentää tai suurentaa. Loru vahvistaa tasapainoa, sen avulla voidaan opetella kehonosia leikinomaisesti. Lapsi harjoittelee myös kuuntelemisen taitoa, tarkkailemalla mikä kehonosa kulloinkin lorussa on menossa. Loru voidaan myös leikkiä ja laulaa samalla. Lorun sanomisen ja liikkumisen toteuttaminen vaatii lapselta keskittymistä ja tarkkavaisuutta. Lorun aikana aikuisen on helppo havainnoida lapsia. Aikuinen voi seurata fyysistä ja motorista kehitystä: hieno- ja karkeamotoriikkaa, rytmisyyttä ja avaruudellista hahmottamista

Useassa kohdassa loruttelu, liikkuminen ja niiden yhdisteleminen, lapsi ja lapsen taidot ja tavoitteet huomioiden, pystytään tukemaan hyvin monia asioita uuden tulevan varhaiskasvatussuunnitelman (vasun) tavoitteiden mukaisesti. Kasvatuskumppanuutta voidaan tukea jakamalla vanhempien kanssa lorut, joita vaikkapa kuluneella viikolla on yhdessä läpikäyty. Osallisuus taas syntyy pienistä asioista ja huomatuista hetkistä. Ensimmäinen askel kohti lasten osallisuutta on lasten mielipiteiden kysyminen ja kuunteleminen (Lieten 2008, 140). Toiminnan tulisi olla lasten tuottamaa, eikä lapsille tai lasten kanssa tuotettua (Lieten 2008, 138). Kun aikuinen vastaa lapsen leikkiviestiin sensitiivisesti ja aktiivisesti, hän viestittää samalla, että lapsi ja hänen leikkinsä ovat tärkeitä. Päiväkodin arjessa aikuisen on tärkeää tunnistaa lapsen aloitteesta syntyvät ”pedagogiset hetket” ja tarttua niihin heti. (Kalliala 2008, 261.)

On tärkeää pysähtyä työnsä äärelle ja asettua lapsen tasolle huomatakseen tärkeät hetket. Lapsen osallisuuden mahdollistaa siten sensitiivinen aikuinen, joka osaa kohdata lapsen sekä tunnistaa hänen tarpeitaan ja toimia niiden edellyttämällä tavalla (Kalliala 2008, 262). Tätä edistävät pienet lapsiryhmät: pienissä ryhmissä lapset osallistuvat toimintaan keskittyneemmin, esittäen enemmän omia ajatuksiaan ja aikuiset voivat aktiivisemmin olla lasten toiminnassa mukana pelkän vahtimisen sijaan (Hujala & Turja 2007, 163). Pienryhmätoiminta tulee vastaan tänä päivänä kaikkialla ja taitavasti hyödynnettynä sitä voi käyttää monipuolisesti. Jumppalorutuokioissa omakin käytäntö on osoittanut pienryhmätilanteiden hyödyntämisen oivalliseksi keinoksi saada jokaisen lapsen äänet ja toiveet kuuluville. Vain mielikuviutus on rajana.

Liikkuvaiset lorutuokiot tukevat myös uusia lasten liikuntasuosituksia ja niillä on helppo lohkaista päivään liikkuvaisia hetkiä, ja näin olla päiväkotina mukana tukemassa lasten liikkuvaista elämäntapaa. Uusien lasten liikuntasuosituksien mukaan alle 8-vuotiaiden lasten päivään pitäisi sisältyä vähintään kolme tuntia liikuntaa. Se muodostuisi kevyestä liikunnasta ja reippaasta ulkoilusta sekä erittäin

vauhdikkaasta fyysisestä aktiivisuudesta. Osa liikunnasta toteutuisi varhaiskasvatuksessa, osa kotona. Yli tunnin pituisia istumajaksoja tulisi välttää ja lyhyitäkin paikallaoloja tauottaa. (Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä, varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset, opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisuja 2016, 9.)

Loru3

käsienpesuloru
 Saippuaa ja paljon vettä,
 tahtoo sormijoukko että
 toinen toistaan silittäisi,
 veteen kaikki lika jäisi.

Päiväkodissa opetellaan oman hygienian huolehtimisesta. Tähän kuuluu myös käsien pesu ennen ruokailua ja wc käyntien jälkeen. Lapsia voi muistuttaa tästä asiasta hauskaasti myös loruilemalla. Nopeasti lapset oppivat, että lorun lukeminen tarkoittaa sitä, että aikuinen toivoo hänen menevän käsienpesulle. Loru voi alkaa myös lukea, kun huomaa, ettei lapsi muista pestä käsiä wc käynnin jälkeen. Lorusssa on mukava rytmi, joka auttaa sen nopeassa oppimisessa ja loru on mukava kuunnella. Se antaa hyvän kokemuksen omasta äidinkielestä.

Loru 4

ruokailu
 Kattila ja vuoka, täältä tulee ruoka.
 Lusikkaan kun tartun, suureksi mä vartun.
 Leivän syön, maidon juon,
 ruokarauhan muille suon.

Ruokailutilanne on yleensä hetki, jolloin lapset ovat nälkäisiä ja väsyneitä. Se aiheuttaa helposti pientä levottomuutta ennen ruokailua, kun asetutaan pöytään. Lorun avulla voi luoda tilaan rauhoittavan tunnelman. Suurin osa lapsista nauttii, kun asioissa on toistuvia elementtejä. Loru ennen ruokailua on merkki siitä, Ruokailuhetkiä kohta syödään ja on aika hiljentyä. Lorun avulla aikuisen ei tarvitse korottaa ääntään vaan lapset oppivat luonnostaan rauhoittumaan ja omakin mieli rauhoittuu runon tahdissa. Loru opettaa myös hyviä käytöstapoja.

Lepohetki

Loru5

Harakka huttua keittää,
 hännällänsä hämmentää,
 antaa tuolle,
 antaa tuolle,
 antaa tuolle,
 tuolle ei riittänytkään.
 Pitää hakea lisää vettä.
 Tuossa on kivi,
 tuossa on kanto,
 tuossa on kaivo kainalossa!

Ruokailuhetken jälkeen valmistaudutaan yleensä lepohetkeen. Ennen sitä riisutaan paksuimmat vaatteet ja käydään vessassa. Nämä ovat hetkiä, jolloin kaikki lapset eivät ole yhtä aikaa valmiita. Osa lapsista voi olla jo levottomia. Aikuinen voi viettää vessahetken yhteydessä lapsen kanssa pienen sylihetken ja lorutella lapsen kanssa harakka huttua. Samalla kun lukee lorua voi pyörittää lapsen kämmenensä omaa sormeaa, niin kuin keittelisi puuroa. Antaa tuolle voi antaa puuroa joka sormelle. Vettä haetaan lapsen kättä pitkin kunnes päästään kainalokaivolle.

Sylihetki antaa lapselle tarvittavan läheisyyden tunteen ja aikuiselle mahdollisuuden antaa huomiota yhdelle lapselle. Tilanteeseen kuuluva yllätys (kaivon löytyminen kainalosta) tuo tunteen leikkiin huumoria ja saa lapsen usein nauramaan. Sylihetki rauhoittaa lasta tulevaa lepohetkeä varten, eikä levottomuus siirry lepohuoneeseen. Kaikki lapset eivät halua kuitenkaan aikuisen syliin. Syliin tulo täytyy olla vapaaehtoista. Lapsen hymy, nauru ja jännityksen sekainen odotus, jonka usein toistuva tuttu leikkialoite saa aikaan, vahvistavat leikittäjän ja lapsen sidettä. Kontaktileikki saa lapsen, mutta myös kasvattajan kokemaan itsensä hyväksytyksi. Lapsi on näissä leikeissä mukana, koska juuri hänellä vähän leikitään. (Hujala & Turja 2016, 71.)

Loru 6

lepohetki
 Nuku, nuku nurmilintu,
 väsy, väsy västäräkki,

nuku kun minä nukutan,
väsy kun minä väsyän.

Lepohetkeen mennessä lapset ovat touhunneet paljon. Osa on ollut hereillä aamuvarhaisesta. On hyvä saada aikaan levollinen ja rauhallinen tunnelma, että ne jotka tarvitsevat voivat nukahtaa. Loruhetki lepo hetken alussa antaa lapsille aikaa etsiä vuoteesta sopiva asento ja rauhoittaa mielensä ennen sadunlukemista. Lorun rauhallinen sävy ja rytmi rauhoittavat luonnostaan. Lorun voi myös laulaa. Pienemmillä sitä voi käyttääkin nukutuslauluna.

4.2 Loruset työkalun käyttö liikuntahetkissä

On tärkeää, että lapsi liikkuu päivittäin. Lapsen normaalin fyysisen kasvun ja kehityksen kannalta on välttämätöntä, että lapsi liikkuu. Suurilla lihasryhmillä tuotettujen motoristen taitojen hallinta on edellytys hienomotoristen taitojen kehittymiselle. Lapsen liikkumiseen ja sen tärkeyteen on kiinnitetty huomiota ja uusimmat tutkimustulokset osoittavat lasten liikkuvan suotuisan kehityksen ja terveyden kannalta liian vähän. Varhaiskasvatuksen liikuntasuosituksen mukaan lapsen tulisi myös saada harjoitella motorisia perustaitoja päivittäin.

Varhaiskasvattajien tehtävänä on luoda lapselle liikuntaan houkutteleva ympäristö ja suunnitella ja järjestää tavoitteellista ja monipuolista liikuntakasvatusta päivähoitossa päivittäin. Käytimme loruset työkalua apuna ja kokosimme yhden esimerkkikoosteen loruista, joita voi käyttää suunnitellessa liikuntatuokioita.

Loru1

Karhu nukkuu, karhu nukkuu talvipesässänsä,
ei ole vaaraa kellään, näin sitä leikitellään,
karhu nukkuu, karhu nukkuu, eipä nukukaan.

Karhu nukkuu-leikkiä leikitään niin, että yksi lapsista on karhu, joka nukkuu. Toiset lapset kiertävät piirissä karhun ympärillä kunnes loru tulee kohtaan, jossa karhu herää ja lapset lähtevät juoksemaan karhua pakoon.

Leikkiessään lorua lapset oppivat vuorovaikutuksessa toisten lasten kanssa. Aikuinen ja toiset lapset voivat opettaa ja ohjata sitä, joka tarvitsee neuvoja (lapsi lapselta oppimassa). Leikkiä leikittäessä lapsi tarvitsee työskentelytaidoista tarkkaavaisuutta, keskittymistä, yleisen ohjeen ymmärtämistä ja ohjeen mukaan toimimisen taitoa. Lapsen on osattava toimia yksin ja yhdessä toisten lasten kanssa. Hän tutustuu omaan ympäristöönsä. Liikkumistaidoissa tavoitteeksi voi ottaa juoksemisen, kävelyn, pysähtymisen, väistöliikkeen, kääntymisen, tasapainon ja avaruudellisen hahmottamisen.

Loru 2

Hiivi hiljaa varpailla, hiivi kissan tassuilla,
hiivi hiljaa ssh, shh, shh, kissan tassuilla.

Astu jätin askelin, suurin sekä painavin
astu jätin tam, tam, tam,
jätin askelin.

Loru toteutetaan leikkimällä lorun mukaan ensin varpailla hiipivänä kissana ja sitten suurin askelin harppaavana jättinä. Lasten kanssa voidaan miettiä yhdessä miten se kissa liikkuu varpailla niin, ettei kuulu isoa ääntä tai miten harpataan suurena jättiläisenä. Leikkiä voidaan leikkiä suuressa tai pienessä ryhmässä. Tavoitteeksi voi ottaa pienessä ja suuressa ryhmässä toimimisen. Sitä voidaan toteuttaa yksin tai vaikka parin kanssa yhdessä. Leikki vaatii leikkitaidoista mielikuvitustaitoa ja ajattelutaidoista päättelyä ja pohtimista. Työskentelytaidoista voidaan harjoitella keskittymistä, kuuntelemista ja ohjeiden mukaan toimimista. Liikkumistavoitteista tavoitteeksi voidaan ottaa esimerkiksi kävely, kävely varpailla, harppaus, pysähtyminen ja tasapaino. Lorun avulla voidaan keskustella myös käsitteistä: hiljaa- äänekäs, suuri- pieni ja painava-kevyt.

Loru 3

Tuuli, tuuli ennätä,
Lapset ilmaan lennätä.

Tuuli, tuuli ennätä,
Matti ilmaan lennätä.

Lapset saavat tehdä ensin tuulta paikallaan vaikka käsillään ja lähteä liikkeelle sen jälkeen, kun tuuli lennättää lapsia. Loru voi leikkiä myös niin, että yksi lapsi kerrallaan, jonka nimi mainitaan saa lähteä liikkeelle tai pojat tai tytöt saavat lähteä liikkeelle. Tuuli voi olla esimerkiksi pieni tuuli, suuri tuuli tai myrskytuuli. Loru vaatii vuorovaikutustaidoista yksin ja yhdessä toimimisen taidon. Leikkitaidoista mielikuvituksen taidon. Työskentelytaidoissa tarkkaavaisuuden, keskittymisen, yleisen ohjeen ymmärtämisen ja sen mukaan toimimisen taidon ja vuoron odottamisen taidon. Leikki on yksinkertainen, mutta vaatii keskittymistä ja kuuntelua- ja ymmärtämisen taitoa, että osaa toimia eri kohdissa annettujen ohjeiden mukaan tai sitten kun oma nimi mainitaan. Liikkumistaidoista tavoitteeksi voi valita vaikka tasapainon, keinumisliikkeen, venytyksen ja taivutuksen. Lorun avulla voidaan keskustella minkälainen voisi olla pieni tuuli, suuri tuuli ja myrskytuuli.

Loru4

Kädet ylös, kädet alas, kädet sivulle.

Ensin mennään kyykkyyyn,

Sitten nousemaan ylös.

Kädet ylös, kädet alas, kädet sivulle.

Hyppää eteen, hyppää taakse, hyppää paikallaan.

Taivu sitten eteen, taivu sitten taakse.

Hyppää eteen, hyppää taakse, hyppää paikallaan.

Loru leikitään jumppaamalla lorun antamien ohjeiden mukaan. Loru voidaan myös laulaa ukko Noo-an sävelellä. Lorun mukaan liikkuminen vaatii tarkkaavaisuutta, keskittymistä ja ohjeiden ymmärtämistä ja niiden noudattamista. Lorun avulla voidaan opetella leikinomaisesti oman kehon tuntemista. Loru vaatii myös avaruudellista hahmottamiskykyä. Siinä on paljon käsitteitä: ylös-alas- sivulle, kyykkyyyn, eteen-taakse-paikallaan. Lorun avulla voi myös harjoitella tasapainotaitoa ja kehon hallintaa. Liikkumistaitotavoitteeksi voi asettaa vaikka taivutuksen, venytyksen, tasapainoilun, hyppäämisen ja harppaamisen.

Loru5

Olipa kerran kaksi nallea,

iso nalle ja pikku nalle.

Kun iso nalle pani tassunsa eteen,
pikku nalle pani tassunsa taakse.

Kun iso nalle pani tassunsa ylös,
Pikku nalle pani tassunsa alas.

Kun iso nalle katsoi oikeaan,
pikku nalle katsoi vasempaan.

Kun iso nalle hyppi yhdellä jalalla,
pikku nalle hyppi kahdella jalalla.

Kun iso nalle nousi seisomaan,
pikku nalle kävi istumaan.

Jumppahetkessä loru liikutaan toimimalla lorun antaman ohjeen mukaan. Loru voidaan toteuttaa niin, että aikuinen on iso nalle tai vaikka parin kanssa niin, että toinen on iso nalle ja toinen pieni nalle.

Jos leikki toteutetaan ryhmässä, se vaatii lapselta vuorovaikutus ja ryhmässä toimimisen taitoja. Parin kanssa työskennellessä myös toimimista parin kanssa. Loru on pieni satu ja lapsi tarvitsee mielikuvituksen, pohtimisen ja ajattelun taitoja. Myös ohjeen kuunteleminen, keskittyminen ja ohjeen mukaan toimiminen ovat tarpeen. Liikkumistaidoista tavoitteeksi voisi valita vaikkapa: taivutuksen, venytyksen, kyykistymisen, tasapainon, hyppäämisen ja avaruudellisen hahmottamisen. Loru voi jatkaa loputtomiin keksimällä siihen toimintoja erilaisten liikkumistaitojen vahvistamiseksi tarpeen mukaan. Lorun avulla voi käsitellä vastakohtia lapsen kanssa. Lorusssa on myös käsitteet pieni- suuri, eteen-taakse, ylös-alas ja oikea-vasen.

4.3 Loruset työkalun käyttö leikki- ja toimintatilanteissa

Leikki on toimintaa, joka on käytännönläheistä. Leikistä on olemassa monenlaisia teorioita. Sitä on myös tutkittu. Aikuisen ja lasten vuorovaikutus tapahtuu toiminnassa. Se on laadultaan erilaista toi-

minnan eri muodoissa, joille merkityksen antaa erityisesti toiminnan tavoite, tarkoitus. (Hujala & Turja 2016, 70.)

Loru1

Herää, herää vahtikoira
kellosi on kadonnut.

Lorua voi leikkiä vaikka niin, että lapset istuvat piirissä. Yksi lapsi menee keskelle ja hänen viereensä asetetaan tiuku tai helisevä esine. Yksi piirissä olevista lapsista ottaa tiun käteensä. Kaikki lapset laittavat kädet selän taakse piiloon. Sen jälkeen luetaan loru ja koira saa herätä. Lapsi, jolla on tiuku helisyttää sitä. Koiran tehtävänä on kuunnella mistä tiun ääni kuuluu ja haukahtaa sille lapselle, jolla arvelee tiun olevan. Lapsi, jolle on haukahdettu näyttää kätensä. Näin jatketaan kunnes tiuku on löytynyt.

Leikissä harjoitellaan yhdessä leikkimistä ja vuorovaikutustaitoja: toimimista ryhmässä, suhtautumista toiseen lapseen tai aikuiseen ja vuoronodotusta. Lapsi voi olla oppimassa toiselta lapselta. Työskentelytaidoista harjoitellaan kuuntelua, keskittymistä ja yleisen ohjeen ymmärtämistä.

Loru2

Kili, kili pukki,
vanha vuohipukki.

Kuinka monta sarvea,
Pukilla on tallella?

Lorua voi leikkiä yhden tai useamman lapsen kanssa. Yksi lapsi peittää kasvonsa ja toinen lapsi tai aikuinen voi nostaa yhden tai useamman sormen ylös. Kasvonsa peittänyt lapsi yrittää arvata montako sarvea pukilla on.

Leikissä tarvitaan yhteistyökykyä. Vuorovaikutustaidoista harjoitellaan parin kanssa työskentelyä tai ryhmässä työskentelyä ja suhtautumista toisiin lapsiin tai aikuisiin, Leikin avulla voidaan harjoitella ajattelutaidoista pohtimista ja päättelyä sekä työskentelytaidoista tarkkaavaisuutta, keskittymistä ja yleisen ohjeen kuuntelua ja ymmärtämistä.

Loru3

Tikka puuta koputtaa,
jänis juosta laputtaa,
orava käryä nakertaa,
myyrä kolosta kurkistaa,
mikäs se tuolta tallustaa,
en sano an arvatkaa.

Lorua voidaan leikkiä isommassa ryhmässä tai muutaman lapsen kanssa. Leikkiä voi leikkiä vaikka piirissä. Yksi lapsi voi poistua miettimään mitä hän haluaa esittää toisille. Loru luetaan yhdessä ja sen jälkeen piiristä poistunut lapsi saa esittää. Muut koettavat arvata, mitä esitetään. Leikissä voidaan harjoitella yhteistyö ja vuorovaikutustaitoja. Leikki edellyttää yksin leikkimisen ja ryhmässä leikkimisen taitoja. Leikin avulla voidaan harjoitella myös mielikuvitustaitoja, päättelyä ja pohtimista. Leikki edellyttää tarkkavaisuutta, keskittymistä ja yleisen ohjeen kuuntelemista ja ymmärtämistä.

Loru 4

Kynän annan sulle,
Laita kiertämään.
Näin kynä kulkee,
kelle käteen jää?
Kun loru on loppu,
mene piirtämään.

Lorua voidaan leikkiä piirissä. Lorun lukemisen jälkeen lapsi, jolle kynä jää saa mennä piirtämään. Piirtäminen voi olla vapaata tai sovittua. Jos aihe on sovittu sen voi liittää johonkin opetettavaan aihealueeseen esimerkiksi muotoihin tai väreihin. Silloin lapsen tehtävänä on piirtää jokin muoto tai käyttää piirtämiseen jotakin tiettyä väriä. Lorun avulla voidaan harjoitella ryhmässä ja yksin työskentelytaitoja, vuoronodottamista ja suhtautumista toisiin lapsiin tai aikuiseen. Leikissä käytetään myös mielikuvitustaitoja, päättelyä ja pohdintaa. Työskentelytaidoista harjoitellaan tarkkavaisuutta, keskittymistä ja yleisen ohjeen kuuntelua ja niiden mukaan toimimista. Piirtämisessä harjoitellaan otetta kynästä. Se vaati myös silmän ja käden yhteistyötä. Aikuinen voi tehdä havaintoja siitä, miten lapsi tarttuu kynään ja miten hän sitä käyttää.

5 ARVIOINTI JA POHDINTA

Pitkä yhteinen koulumatkamme mahdollisti opinnäytetyötä koskevat ammatilliset keskustelut. Vaihdoin usein kokemuksia työelämästä. Olimme molemmat työskennelleet aikaisemminkin lasten parissa. Aiheet vaihtelivat kiinnostuksen ja ajankohtaisuuden mukaan. Median kiinnostuksen kohteena oli lasten liikuntatottumukset ja riittävyys. Pohdimme, saavatko muut lapsen kehitykselle tärkeät

osa-alueet riittävästi huomiota. Yksi meitä kiinnostava osa-alue on ollut kielen merkitys lapsen kehityksessä. Keskustelimme aiheesta ja huomasimme, että työelämämme alkuvaiheessa, päiväkodeissa kieltä käytettiin monipuolisemmin.

Meillä oli myös yhteisenä kiinnostuksen kohteena lasten runojen ja lorujen monipuolinen käyttö. Kehittämistyön kautta näimme mahdollisuuden yhdessä etsiä tietoa lapsen kielen kehityksestä ja runoudesta ja laajentaa omaa tietämystämme opinnäytetyöhömmä. Tiesimme, kuinka monipuolinen ja toimiva työkalu loru voi olla. Halusimme kehittää konkreettisen työkalun, josta meille olisi hyötyä kun aloittaisimme työmme lastentarhanopettajina. Olemme tiedostaneet monipuolisen ja useaan tilanteeseen käyvän, helposti saatavilla olevan työkalun tarpeellisuuden.

Lastentarhanopettajan työhön kuuluu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus. Tehtävänä on suunnitella lasten kehitystä tukevaa ja oppimista edistävää toimintaa. Toiminnan tulee olla tavoitteellista. Sitä seurataan, arvioidaan ja tarvittaessa laaditaan uudet tavoitteet. Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatusturva-oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.)

Halusimme tehdä työkalun, jonka avulla voisimme toteuttaa runojen käyttöä suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti. Käyttäessämme Loru työkaluna, voimme samalla tehdä havainnointia lapsista vasua varten, sekä käyttää kaikkia varhaiskasvatuksen keskeisiä menetelmiä: liikkuminen, leikkiminen, taiteileminen, tutkiminen ja ilmaiseminen.

Lorutyökalun suunnitteleminen lähti liikkeelle kehittämistyön tehtävästä. Saimme vapaat kädet suunnitella mitä tekisimme. Aihetta oli rajattu sen verran, että sen tulisi kuulua varhaiskasvatukseen, jonka olimme valinneet syventäviksi opinnoiksi. Aihe valittiin pareittain tai pienessä ryhmässä. Olimme aikaisemmin puhuneet siitä, miten loruja käytettiin päiväkodissa aikaisemmin, kun olimme aloittaneet työmme ja nyt kun olimme käyneet koulutukseen kuuluvissa harjoitteluissa. Olimme samaa mieltä

siitä, että loruja käytettiin aikaisemmin enemmän ja kenties myös monipuolisemmin. Meistä tuntui luontevalta valita lorut myös kehittämistehtävämme aiheeksi.

Kehittämistyömme tavoitteeksi asetimme lorutyökalun suunnittelemisen arjen tilanteisiin. Ajankohtaisena aiheena ja ammatillisissa keskusteluissa olivat lasten liikuntatottumukset ja riittävä liikkuminen. Meitä mietitytti, onko vaarana, että kielen merkitys lapsen kasvussa ja kehityksessä on jäämässä vähemmälle huomiolle. Halusimme etsiä myös mahdollisuuksia lapsen kielen kehityksen tukemiseen varhaiskasvatuksessa lorujen avulla. Tavoitteenamme oli kehittää työkalu, jota voisimme käyttää kielen kehityksen tukena, sekä monipuolisesti myös muun kehityksen kuten liikunnan tukemisessa.

Halusimme syventää vielä omaa osaamistamme lorujen käytöstä, sekä lorutyökalun käytön suhteen ja päätimme jatkaa aiheesta opinnäytetyöksi asti. Kehittämistyön aikana emme vielä ehtineet miettiä, miten lorutyökalua voisi käyttää ammattimaisesti lastentarhanopettajan työssä. Opinnäytetyömme tavoitteena oli, että saisimme työhömmme valmiin työkalun myös tältä osin. Halusimme saada työkalun, joka olisi valmis käyttöön, kun työskentelisimme lastentarhanopettajina.

Lastentarhanopettajaa ohjaavat työssä erilaiset asiakirjat, jotka määrittävät siihen, miten voimme tarjota hyvää ja laadukasta varhaiskasvatusta. Lasta koskevalla teoreettisella ja käytännöllisellä tiedolla on merkitystä toiminnan suunnittelemiselle. Lastentarhanopettajaa ohjaa hänen koulutuksensa ja käytännön työn kautta saamansa tieto yleisestä lapsen kehityksestä, kasvusta ja oppimisesta. YK:n lapsen oikeuksien sopimus edellyttää lapsen hyvinvoinnin edistämistä niin, että lapsi saa parhaan mahdollisen alun elämälleen ja hänellä on mahdollisuus kehittää yksilöllisiä kykyjään turvallisessa ja lasta tukevassa verkostossa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 10).

Valtakunnallinen varhaiskasvatus antaa linjat lapsen kehityksen tukemiselle yhteistyössä toisten työkalureiden ja vanhempien kanssa. Lisäksi on ryhmäkohtainen ja lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma, jossa lapsen kehitystä arvioidaan suhteessa saman ikäisiin lapsiin ja sen pohjalta laaditaan suunnitelma kehityksen tukemiseksi. Suunnitelman perusteena on valtakunnallinen varhaiskasvatuksen suunnitelma. Valtakunnallisen suunnitelman ja kunta- ja yksikkökohtaisen suunnitelman pohjalta muodostetaan runko kunkin lapsiryhmän pedagogiselle suunnitelmalle, sekä lapsen yksilölliselle suunnitelmalle.

Lapsen yksilökohtainen suunnitelma tehdään lapsen yksilöllisten tarpeiden ja vahvuuksien perusteella. Mukana suunnitelman teossa ovat lapsen vanhemmat ja mahdolliset kuntoutustahot. Arjen toimintojen

ja niiden sujuvuuden avulla lastentarhanopettaja voi havainnoida lapsen vahvuuksia ja mahdollisia tuen tarpeita, sekä dokumentoida niitä niin, että lapsen asioista keskusteltaessa niin varhaiskasvatuksen tiimin, kuin lapsen vanhempien tai mahdollisten kuntoutumistahojen kanssa. Tieto perustuisi lapsen arjesta saatuihin havaintoihin ja dokumentoituun tietoon.

Havainnoitavia taitoja ovat esimerkiksi lapsen vuorovaikutustaidot, leikkitaidot, ajattelutaidot, puhe- ja kommunikointitaidot, työskentelytaidot, fyysisen ja motorisen kehityksen taidot, liikkumistaidot, sekä vertaisryhmän merkitys. Lastentarhanopettaja voi ottaa huomioon suunnitelmassaan lapset, jotka ve-
täytyvät, ovat hiljaa, joilla on häiriökäyttäytymistä, jotka pelkäävät uutta tai jotka tarvitsevat taitojen vahvistamista.

Kun teimme lorutyökalun kehittämistyön tehtävänämme, mietimme lorujen käytön vähenemistä varhaiskasvatuksessa. Olimme samaa mieltä, että haluaisimme palauttaa lorujen arvostuksen merkittävänä työkalua lasten kanssa tehtävässä työssä. Tässä vaiheessa näimme lorujen merkityksen lähinnä kielen kehityksen tukemisessa, perinteen siirtämisessä ja viihteellisessä käytössä. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli luoda pedagogisesti perusteltu käyttöohje tekemällemme Loruset lorutyökalulle. Lisäksi tarkoituksena oli vahvistaa omaa varhaiskasvatuksen osaamistamme ja lisätä suunnitelmallista lorujen käyttöä lastentarhanopettajan työssä.

Opinnäytetyötä tehdessämme opimme, miten monipuolinen työkalu loru voi olla. Sitä voi käyttää, jos haluaa suunnitella taiteellista, kielellistä, liikunnallista, musiikillista, eettistä, tieteellistä tai kulttuurilista toimintaa lapsille. Se on lastentarhanopettajan hyvä työkalu myös, jos haluaa havainnoida yksittäisten lasten tai ryhmän kehitystä, kasvua ja oppimista. Havainnoinnin avulla voidaan tehdä näkyväksi lapsen vahvuuksia ja tuen tarpeita. Se on tukena lastentarhanopettajalle ja varhaiskasvatuksen tiimille, kun suunnitellaan yksittäisen lapsen ja ryhmän tarpeesta lähtevää toimintaa. Havainnoinnin avulla lastentarhanopettaja saa tietoa arkipäiväntilanteisiin perustuvaa tietoa lapsesta muun muassa vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön ja keskusteluihin. Näitä voivat olla esimerkiksi lasten tulo- ja hakutilanteet, sekä varhaiskasvatuskeskustelut. Lastentarhanopettaja voi käyttää havainnoinnin kautta saamia tietoja arvioidessaan lapsiryhmän toimintaa tai omaa toimintaansa.

Tarkoituksenamme oli myös perehtyä lorujen käyttöön siksi, että se kuuluu suomalaiseen kansanperinteeseen. Olemme lorutyökalua ja opinnäytetyötämme tehdessä keränneet melkoisen loruvaraston, josta niitä on käytettäväksi erilaisiin tilanteisiin. Lorujen kerääminen ja opinnäytetyöntekeminen ovat autta-

neet tiedostamaan oman kansanperinteemme rikkauden. Haluamme olla mukana oman kansanperinteemme jatkamisessa.

Kun pohdimme opinnäytetyötämme tehdessä lorutyökalua lastentarhanopettajan työkaluna, tulimme siihen tulokseen, että se on todella hyvä työkalu etenkin silloin, jos tiedostaa mihin tarpeeseen loruja käyttää ja mitkä ovat sen hetkiset tavoitteet. Työkalua voi käyttää edelleenkin myös viihteellisessä merkityksessä ilman suurempia tavoitteita. Varhaiskasvattajina meillä on työkalu, jota voimme käyttää suunnitellessamme toimintaa yhdelle lapselle tai lapsiryhmälle tai haluamme havainnoida yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän taitoja.

LÄHTEET

- Haapaniemi-Maula, R. 1997. Satu lapsen kasvattajana. Teoksessa J. Jokipaltio (toim.) Sadun voimat. Jyväskylä: Gummerus Oy, 7-20.
- Hakamo, M-L. 2011. Puhekuplia: Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen. Saarijärvi: Lastenkeskus.
- Hujala, E. & Turja, L. 2016. Varhaiskasvatuksen käsikirja: PS-Kustannus. 3. päivitetty painos.
- Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä, varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset, 2016.
- Jokipaltio, J. 1997. Sadun voimat 1. Jyväskylä: Gummerus Oy.
- Kalliala, M. 2008. Kato mua. Gaudeamus.
- Kunnas, K. 1997. Runon taika. Teoksessa J. Jokipaltio (toim.) Sadun voimat 1. Jyväskylä: Gummerus Oy, 45-49.
- Lieten, 2008.
- Niskanen, V. 1997. Arjen askelin kohti sanojen maailmaa. Teoksessa J. Jokipaltio (toim.) Sadun voimat 1. Jyväskylä: Gummerus Oy, 35-45.
- Nurmi-laakso, M. 2011. Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kielen kehitystä. Teoksessa Nurmi-laakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) Lapsi ja kieli: kielen kehittyminen vuorovaikutuksessa. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 31-41.
- Ruukonen, 2016. Lapsen musiikillinen maailma. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja: PS-kustannus 3.päivitetty painos, 122-135.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 saatavissa:
http://www.oph.fi/download/177856_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
 Viitattu 10.12.2016
- http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2016/09/lasten_liikuntasuosituks.html

Lorujen koonnissa käytetty materiaali:

Huovi, H Vauvan vaaka 2008 Tammi

Jokipaltio, J 1997 Sadun voimat 1 Jyväskylä Gummerus OY

Kunnas, K 2014 Tiitiäisen satupuu WSOY 43.painos

Kunnas, K 2014 Hanhiemon iloinen lipas WSOY 31. painos

Ollaranta, R & Simojoki, M 1989 Musiikkia muksuille Otava

Soljander-Halme H (toim.) 2008 Jos sull lysti on Lasten keskus

Suomen lasten runotar 2016 Otava

https://www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten_leikit/pienten_lasten_leikit/